

A woman with short grey hair, wearing a bright red short-sleeved dress and white shoes, stands in a park. She is positioned next to a white wooden bench. Behind her is a large bush of red flowers with green leaves. The background features a green lawn, trees, and a blue sky. The text 'Tuula Uusitalo' is overlaid at the top, and 'Tytär ja kadonnut isä' is overlaid at the bottom.

Tuula Uusitalo

Tytär
ja kadonnut isä

Tytär ja kadonnut isä

Tuula Uusitalo

Tytär ja kadonnut isä

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi tekijänoikeuslain 13b § ("tekstin- ja tiedonlouhinta") mukaisesti on kielletty.

Kuvat: Tuula Uusitalon maalauksia

Kustannustoimitus ja ulkoasu: Heikki Laitinen, Kirjaniekka
Kannen kuva: Heikki Laitinen

Kustantaja: Kirjaniekka, Tampere, heikki@kirjaniekka.com

© Tuula Uusitalo ja Kirjaniekka

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763
Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-7675-03-8

Sisällys

I luku: Pyynikin huvila ja kadonnut isä 7

Huvila seitsemän Pyynikillä ja Trikookuja 7

Isä katoaa 16

II luku: Ossi 31

Mies Satakunnankadulla 31

Kolmen koulun Sukkavartaankatu 35

Ossi ja poikansa suhde 47

Äiti, siskosten onnen hetki ja kaupungin arki 51

III luku: Armonkallio ja mummolat 61

Kylpyamme ja kaikkea muuta Armonkallion Kaarikadulla 61

Tuomiokirkkoa ulkoa ja sisältä yhdeksän vuotta 66

Kaksi mummolaa ja äiti sairaalassa 69

Muutto kotoa Petsamoon ja Hämeenpuistoon 83

IV Luku: Itsenäistyminen ja äidin perintö 93

Hankin koirat ja oman asunnon 93

Mummon menetys ja oma sietokyky 102

Omaan asuntoon Vilppulanpolulle 106

Hyvästit ja äidin perintö 113

V luku: Oman perheen perustaminen 123

Lisää huonetilaa ja orastavaa sitoutumishalua 123

Ossista, sanojen käytöstä ja itseni arvioinnista 128

Uusi elämä Kalevin ja koirien kanssa 142

VI luku: Isän huhtikuu 163

Isä vastaa viimein 163

Isä ja huhtikuu 181

I luku: Pyynikin huvila ja kadonnut isä

Huvila seitsemän Pyynikillä ja Trikookuja

Vanhempieni taustaa

Mummoni Hellä oli kotoisin Kurikasta, syntynyt vuonna 1909. Hän oli työskennellyt keittäjättärenä Ylöjärven Mäkky-län kartanossa, mutta halusi muuttaa lähemmäksi synnyinpaikkaansa. Asettuminen Kihniöön tuntui hyvältä, sieltä oli Kurikkaan alle 100 kilometrin matka. Hellä työskenteli meijerissä. Hän tapasi Maunon, joka oli syntynyt vuonna 1906. He menivät naimisiin. Hellä ja Mauno rakensivat talon vuonna 1933 Sulkuejärven rannalle Kihniöön. He perustivat kaupan ja leipomon talon tontille. Mauno oli ammatiltaan leipuri, jo useammassa polvessa. Hänen pappansa oli ollut leipurimestari, kuollutkin jo vuonna 1900. Mauno oli kotoisin Jämsästä. Kauppias-leipurin -ammattinimikettä käyttivät molemmat itsestään, sekä Hellä että Mauno.

Lapsia pariskunnalle syntyi yhteensä kuusi, kaksi tyttöä ja neljä poikaa. Perheen esikoinen, Kerttu, syntyi vuonna 1934. Mauno palasi sodasta kotiin toinen jalka amputoituna ja kuoli äkisti sotavamman seurauksena vuonna 1951. Hellälle jäi hoi-

dettavaksi liiketoiminnan alasajo eli konkurssi, mutta hän pystyi jäämään asumaan omaan taloonsa. Vanhin pojista lähti muutaman vuoden kuluttua isänsä kuoleman jälkeen itsenäiseen elämään. Kaksi poikaa ja yksi tytär joutuivat muuttamaan Someron pappilaan sukulaisten kasvattilapsiksi. Vanhin tytär ja nuorin poika asuivat äitinsä luona. Vuonna 1949 syntynyt poika kirjoitti ylioppilaaksi Parkanon lukiossa ja lähti koulunsa parhaana oppilaana opiskelemaan Tampereen yliopistoon ekonomiksi.

Samalla Kihniön kylällä asuivat Taimi, joka oli syntynyt vuonna 1912 ja vuonna 1906 syntynyt miehensä Lauri. Linnuntietä matkaa Hellän ja Taimin talojen välille kertyi vain pari kilometriä. Taimi ja Lauri olivat maanviljelijöitä. Taimi vanhimpana tyttärenä oli perinyt isot metsäalat isältään. Lauri teki metsätöitä ja kaivoi hautoja. Hän kasvatti metsästykseen suomenajokoiria, metsästi itse ketut, linnut ja jänikset. Lauri oli alueen hirvenmetsästysseurassa yksi pidetyimmistä ja osaavimmista. Talon navetassa seisojia viisi lehmää. Hevonen, porsaas, ajokoirat ja kissa kuuluivat maalaistalon arkeen. Taimi hoiti navetan, marjastuksen, leipomiset ja lasten kasvatuksen. Perheeseen syntyi yhdeksän lasta, kolme tytöä ja kuusi poikaa. Esikoinen, Aku, syntyi vuonna 1933.

Hellä ja Mauno sekä Taimi ja Lauri olivat menneet naimisiin samoilla papin aamenilla Kihniön kirkossa. Pariskuntien esikoislapset Kerttu ja Aku olivat rakastuneet. He olivat tapailleet hautausmaalla, koska sinne oli molempien kodeista vain kilometrin matka.

Kertun ja Akun esikoinen, sisareni Riitta, syntyi vuoden 1955 keväällä. Minä synnyin vuoden 1956 lopulla. Riitan synnytyessä perhe asui Kihniössä, mutta minun synnytyessäni perhe asui jo Tampereella.

Pikkulapsina minä ja siskoni pääsimme Taimi-mummon ja Lauri-papan rekikyödyllä kirkkomatkalle. Mummo otti meidät syliinsä, pappa peitteli kaikki kolme tiukasti vällyihin. Hän taputteli pehmeästi meitä molempia lapsenlapsiaan nahkarukkasellaan pääläelle ja myhäili. Joulukirkkoon oli parin kilometrin matka. Reki pysyi tukevasti metsätien urilla, jotka johtivat maatalon pihasta isolle ja leveämmälle maantielle. Hevosien joulukello kilkkasi, vaalea hevosenharja heilahteli puolelta toiselle pimeässä aamussa. Pakkaslumi narahteli.

Lapsuus Pyynikillä

Vanhempani Kerttu ja Aku muuttivat maaseudulta Kihniöstä Lamminpäähän vuonna 1955. Perheeseemme kuluivat tällöin äiti, isä, ja siskoni. Minä synnyin vuonna 1956, Tampereella. Lamminpäästä jatkoimme pian toisaalle.

Huvila seitsemän, johon muutimme, sijaitsi Varalan mutkan lähellä Tampereen Pyynikillä. Samoilla rinteillä seisoivat hauleja valmistava laitos, mutta sitä ei saa sekoittaa haulitorniin, Tampereen maamerkkiin Pispalan pohjoisrinteellä Näsijärven lähellä. Maalaamaton huvila näytti vuorenrinteen alppikylän talolta. Huvilalta avautui näkymä läheiselle Pyhäjärvelle. Etenkin talvella isossa talossa paleli. Vetoa ja viileyttä valitti myös toinen samassa rakennuksessa asuva perhe. Ei ihme, sillä se oli rakennettu vain kesäaikoina asuttavaksi Suomen Trikooteiden tehtaan johtajille. Talo purettiin perheemme muutettua pois.

Suomen Trikooteiden tehdas rajautui Pyynikintiehen, Trikooteiden kujaan ja Pyhäjärveen. Viisikymmenluvulla tehtaassa työs-

kenteli runsaat parituhatta työntekijää, isäni oli yksi heistä. Hän kuului myös tehtaan palokuntaan.

Muutimme huvilalta yksikerroksiseen puutaloon, joka sijaitsi Suomen Trikoo -tehtaan jatkeena Trikookujalla. Siihen muutti myös toinen perhe, joka oli asunut huvila seitsemässä. Ensimmäiset muistoni Pyynikiltä liittyivät hajuihin. Ilmassa viipyi raikkauden ja kadun hiekan sekoitus. Keväinen aurinko porotti lumen alta paljastuvaan märkään asfalttiin. Kadun pinta kuivui ja aisteihini asettuivat kevätilma ja vieressä lainehtiva Pyhäjärvi.

Trikookuja viisti tehtaan seinää jatkuen melkein Pyhäjärveen asti. Kaistale kujan päädyn ja Pyhäjärven välissä oli louhikkoista pensaikkoa. Sen keskellä kapeat askelmat johdattivat veden tuntumaan. Rinne vietti järveen vaarallisen jyrkänä. Rannan leikkimökin kokoisessa asumuksessa liikuskelin joskus mies, jonka käsivarresta minäkin pystyin kerran erottamaan mustan kuvion. Viihdyimme siskoni kanssa jyrkän louhikon pikku portailla ja suurten kivien onkaloissa.

Kapteeni Riitta

Keväinen vesi solisi puroina Trikookujaa alaspäin. Riitan ja minun oli tarkoitus uittaa veneitä kadun vesiuomissa. Ensin piti yhdistellä pienet uomat koko kadun pituiseksi kanavaksi. Riitta käytteli keppejä pääväylän kaivertamiseen alkaen Pyynikintien ja Trikookujan risteyksen suuresta lätäköstä. Se oli syntynyt Pyynikinharjun valumavesistä. Riitta osoitti minulle, missä kohden olisi paras syventää reittiä. Maansiirtotöiden jälkeen silmäsimme mutkittelevaa uomaa, joka päättyi Pyhäjärveen laskeutuvaan kivikkoon.

Juomapullojen litteät, korkista tehdyt tiivisteet tekivät veden virkaa. Lauloimme vesillelaskun kunniaksi juhlavasti

Tampere, 1960-luku. Trikookujalla virtaavat kevätpurot, Pyhäjärvi lainehtii harmaana ja Suomen Trikoon tehdas huokuu puuvillan ja höyryn tuoksua. Viisivuotias Tuula kulkee Pyynikin rinteitä siskonsa kanssa — käsi kädessä, kuten aina.

Sitten isä katoaa. Ei jäähyväisiä, ei selitystä. Mies, joka heitti hänet ilmaan ja opetti voimistelemaan nurmikolla, hävisi kuin ei olisi koskaan ollutkaan.

Isän paikalle astuu Ossi — nahkatakin ja partaveden tuoksuinen vieras, josta kasvaa hiljalleen jyrävä ankkuri. Mutta biologinen isä Aku ei katoa Tuulan mielestä. Hän jää varjoksi, kysymykseksi, joka seuraa lapsuuden kaduilla ja aikuiselämän käännteissä: minne isä meni?

Vastaus tulee lopulta — kuusikymmentä vuotta myöhemmin.

Tytär ja kadonnut isä on Tuula Uusitalon omaelämäkerrallinen teos kahden isän välissä kasvamisesta, äidin hiljaisesta lujuudesta ja tamperelaisesta lapsuudesta, jonka hajut ja äänet kantavat pitkälle. Se on kertomus siitä, mitä menetetty isyys jättää jälkeensä — ja siitä, riittääkö ymmärrys täyttämään sen tyhjyyden, jonka poissaolo on luonut.

Sielunhan on synnyttävä jossain.

9 789527 675038

